

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. kimavca 1908.

Leto IX.

Dekle in ogledalo.

Dekle:

Ogledalo moje,
mene danes glej
in na tihem misli
svoje mi povej!
Je li v naši fari
ena še samo,
ki bi se v lepoti
merila lahkó
z mano, ki sem lepa
kakor v jutru dan,
ko s poljubom solnce
mu prežene san?

Ogledalo:

Ličece je tvoje
kakor v jutru dan,
ko s poljubom solnce
mu prežene san.
In oči so tvoje
žametek teman.

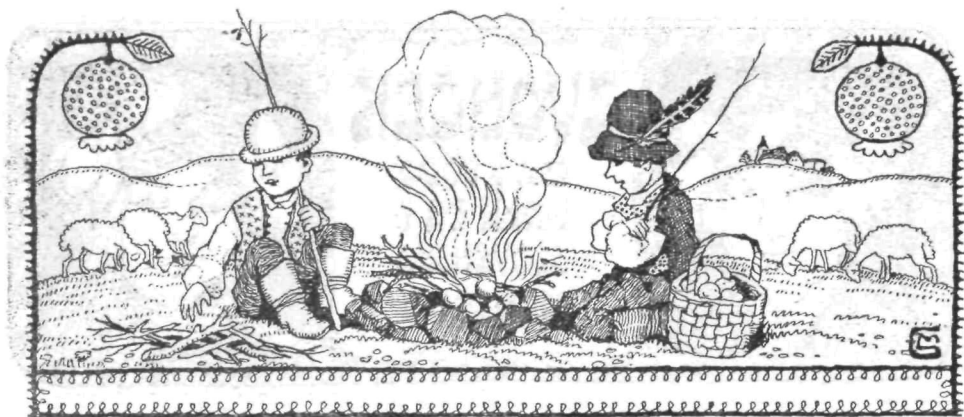
Crešnja dozorela
so ti usteca,
zobki pa kot biser,
skrit na dnu morja.
Dan na večer vtone,
pride noč temná;
polna je oblakov,
polna je solzá.
Žametek orošen
ni nič več krasan,
črešnja dozorela —
sadek je obran.
Morje valovito
školjke lomi, tre;
biseri prekrasni
v brezdno se vtope! —

* * *

Dekle zdaj obrazek
skrilo je v roké,
mislilo je misli,
plakalo solzé.

Janko Polák.

Zgodba o lahkovernem mlinarju Tomažu.

Po stričevem pripovedovanju zapisal Juraj Pangrac.

Ivel je nekaj mlinar Tomaž. Gostoval je v grajskem mlinu napol zastonj, ker je bil sila ubog. Denarja ni imel ne blaga; edino o oslu, ki mu je vozil žito v mlin in moko iz mlina v grad in k fari, edino o njem je mogel reči, da je njegova last. Bil pa je ta Tomaž kaj čuden možakar. Veroval je v babjeverstvo ter je celo sam uganjal razne čarovnije, ki pa — kajpak — niso imele nikdar uspeha in tudi niso ne škodovala ne koristile, ne njemu, ne komu drugemu, pa vendar to ni izmodrilo praznoverca. O njegovem babjeverstvu in čarovnijah je šel glas preko meje domače župnije; kaj čuda tedaj, da je počil tudi na uho rešnemu gospodu župniku pri fari. In ker so govorili, da ume mlinar celo samega rogatca priklicati iz pekla, je sklenil duhovni gospod, da ob ugodni priliki pouči in pokara lahkoverneža. In ta prilika se kmalu ponudi. Tisti ponedeljek, ko je zopet peljal mlinar Tomaž žito iz vasi s svojim oslom v mlin, je šel gospod iz grada preko mlina v vas, in sešla sta se na poti. Pa ustavi gospod mlinarja, rekoč: „Ti, mlinar Tomaž! Le glej, da ne pobaše lepega dne kak spak tebe in tvojega osla in ne odnese na brezovi metli tja na Klek, kjer imajo čarovnice svoje zbirališče! O tebi se čujejo čudne reči. Pravijo, da se pečaš s čarovništvom in devaš vero na take prazne marne. Rečem ti, Tomaž, to je vse preveč vere!“

Tomaž, ki je obstal z oslom sredi pota, je dal na to odgovor: „Gospod, nič se ne bojte! Čarovnice me že ne bodo odnesle, pa tudi mojega osla ne; lejte, oba skupaj sva vendar pretežka, da bi sfrčala kar na metli na Klek. A to vam povem, ker mi očitata, da imam preveč vere: boljše je vendarle imeti v sedanjih časih, ko vstajajo krivi preroki in se je bati, da se celo sam Antekrist ne prikaže, malo več vere kakor pa premalo. Po-

mislite: če je malo izgubim zdaj, ko ljudje tako radi na novi evangelij prisegajo — ali na luterš-evangelij ali na Mohamedov, tega ne vem; to pa vem, da je resnica, kar moja usta trdijo — če je torej malo izgubimo v teh zmešanih časih, lejte, mi je bo še zmeraj toliko ostalo, da bo dovolj za moje zveličanje.“

Tomažu je tekla danes beseda gladko; poznalo se mu je takoj, da je dobil od dobre matere županje polič vina kakor vselej, kadar ji je zmlel tako lepo belo moko kakor topot. In polič vina je ubogemu Tomažu, ki ni bil vaju pijače, razgrel srce in razvozljal jezik tako, da je govoril kakor pravdarski dohtar v mestu. Zato pa se ni hotel gospod prerekavati danes s Tomažem; mislil si je, prideva že še skupaj; rekel mu je le: „O, Tomaž, Tomaž! Ti govoriš brez svita luči v glavi. Vedi, nevednost je draga reč na svetu, če jo že kupuješ ali prodajaš. Tudi ti jo še znaš izkupiti s svojo vero v čarovnije in take budalosti, ki so vse nevedne moža tvoje starosti. Rečem ti: glej, da te ne dobi v roke kak zvit kupec, ki bi utegnil pretehtati vso tvojo pamet in srce in obisti ter ti zatrobiti nevšečno v rog, da boš živ dan pomnil, kaj se pravi imeti opravka z babjevernimi vražami ter klicati čaravnice in celo samega hudirja na pomoč.“

„Gospod, kakor sem rekel, nič se ne bojte! V risu na križpotju še nisem nikoli stal ob polnočnih urah, da bi hudirja klical, pa tudi ne bom, ker bi ne imel rad opravka z njim, da veste; ali čaravnice — no . . . vsak je svoje sreče kovač — te mi bodo pa prej pomagale kakor škodo delale, jaz vem, da je tako! . . .“

To rekši, pljune mlinar Tomaž nevšečno na tla ter požene osliča. Potem pa se obrne nazaj, odkrije in počinka z glavo, češ: pozdravljeni, gospod, pa brez zamere! V srcu pa mu je še vedno brnelo: „Tako je in nič drugače! Prej mi bodo pomagale kakor škodo delale čaravnice. Vsak je svoje sreče kovač! . . .“ In ko je bil že daleč, je zlezl še on na voz, dasi je imel osel že itak dovolj vleči. In ker je čutil polič vina, ki ga mu je županja dala, pod kapo in je solnce silno pripekalo, je legel podolgem na vreče ter kmalu zasmrčal v trdni veri, da je tako in nič drugače . . . A osliča ni motilo, da je gospodar smrčal v trdnem spanju na vozu; varno in samozavestno je stopal in vozil dalje. Izgrešiti ni mogel, saj je držala samo ena pot od fare preko gozda do mlina; pa bi tudi ne izgrešil stari sivec pota, ko bi bilo treba voziti tudi stokrat čez križpotja, kjer se cepijo ceste na vse vetrove: pot od fare v mlin mu je bila znana kakor otroku iz skleda do ust.

Tam v gozdu sta pa tedaj kradla Bogu čas ter pasla lenobo dva potepuha, razgovarjajoč se o čudnih rečeh. Eden je rekel: „To ni nič! Krasti ne maram več! Še vselej mi je bila pravica za petami! In potem odgovarjati sitnim in čmernim sodnikom ter posedati po mesece in leta tam po jetnišnicah — eh, to je borno življenje! — Naka, tega ne maram več! . . .“

„Cepec,“ se je odrezal moško drugi potepuh. „Kje boš pa dobil, če ne boš kradel? Saj učijo, da je ena duša več vredna kot ves svet. Če tedaj tudi

ves svet obkradeva, sva še vedno na izgubi; zakaj če ne kradeva več, morava poginiti, a to bi bila večja škoda, kakor če se zdrobi v prah in pepel ves svet, in bi ljudje za tisti čas poskočili na luno!... Kaj bi se torej lepšega delal kakor si! Kaj hočeš, to je najina služba, in zapisano ti je na čelu, v očeh, na rokah, nogah... da si tat, tat, tat...“

„In vendar ne maram več krasti! Sit sem tega nemirnega življenja; samo beganje in preganjanje. Človek se še iztegniti ne more brez skrbi. Komaj začutim veselje v svojem srcu, da imam proste roke in noge, že mi ga skali bojazen in strah pred kruto roko pravice, ki me utegne v tistem hipu zgrabiti odzadaj za tilnik, in potem... kaj bi pravil!...“

„Ha—ha—ha—ha! Ljubi prijateljček moj, ti si izgrešil svoj poklic! Škoda res, da si moj potepuški tovariš! Sramovati se te moram po vsi pravici, da si bojazljivec prve vrste kakor kaka mila Jera ali šepava Urška. Moj Bog, saj ima še dolgouhi in strahopetni zajec več poguma; gre ti na zelnik, dasi ve, da ga čaka ondi kmet s puško v roki. Toda kaj bi mlatil prazno slamo! Poglej, od fare sem se nekdo pelje. Ni li to mlinar Tomaž? Da, on je; babjeverni mlinar Tomaž prihaja s svojim oslom od fare. In ta krmežljava Marijanica celo spi na vozu. Tem lepše! — No, brate, na noge! Temu praznovernemu stricu pa morava eno zagosti! Zdaj pa se zgodi enkrat po tvojem: kradla bova in ne bova kradla! Ali ni to smešno, ti strahopetni tovariš moj, kaj? ...“

„Kar rečem ti, da ne boš temu siromaku nič žalega storil!“

„Bedak, kdo more braniti volku, da bi ne zinil, ako mu pride pečenka pred zobe! Ali naj sline požiram, ko se drugi mastijo? Toda povem ti, zgodilo se bo, kakor si rekel ti: nič žalega mu ne storiva, kradla bova, pa ne bova kradla. Čuj, mlinar Tomaž je rojen bedak; lej, jaz mu odvedem osla, in on bo hvalil Boga, da se je tako zgodilo. Torej: kradla bova in ne bova kradla... Poslušaj! Čemu pa mi je ona-le kapucinska kuta v culi, če ne za to, da peharim z njo lahkoverne in neumne ljudi. Lej: Ti odvedeš mlinarju osla v gozd — daleč ga treba ni, te ne bo nihče zalezoval — jaz se pa oblečem v kapucina in popeljem Tomažu voz celo v dolino do mlina. Ako pa se mlinar prej prebudi, tem bolje; brez dvoma me takoj poprosi, da bo on sam peljal voz dalje, ker se meni kot kapucinu zbog velike časti ne spodobi tako delo. — Sredi gozda prenočiva nocoj, jutri pa odženeva osla v trg na semenj. In kaj velja, če ne pride sam mlinar Tomaž na semenj in odšteje nama za najino prebrisanost svetle tolarje!...“

Prvi tat ni rekel na to ne bev ne mev. V tem se je približal voz. Osel je na vse pretega vlekkel po klancu gor, da je bil ves moker in spehan. Mlinar pa je še vedno tako trdno spal, da je celo klobuk izgubil.

„Zdaj je ura,“ zašepeče drugi tat in uščipne prvega, ki je omahoval. „Zdaj je ura, ti rečem. Lej, koliko trpi uboga para! Ustavi voz in stori naglo, kakor rečeno.“

Prvi uzmovič je še pomišljal, ali bi ali ne. Pa ga sune drugi pod rebra, rekoč: „Naglo, če ne, ti zdrobim butico!“ Je pa stopil zdaj omahljivec k vozu, izpregel osla in ga odvedel v temni les. Tedaj pa je stal že drugi tat,

▷ Pa brez zamere! ◁

preoblečen v kapucina, pred vozom. Prijel je za oje, premaknil voz ter ga odpeljal, ker je cesta polagoma padala, z lahkoto dalje.

Pater kapucin, prebrisani uzmovič, še ni storil sto korakov, ko se mlinar prebudi. Iz meje je namreč molela na pot brinova veja. Ta je prišla pod kolo in nategnila še druge veje, ki so očeta mlinarja nepreveč všečno oplazile po obrazu, da je bil koj pokonci in zavpil: „Hencaj, ustavi se, pravim, sivec! — Kaj pravim, začarano mora biti na tem mestu, kaj drugega, da so me ravno zdaj, kakor še nikdar doslej, pa upam, da tudi nikdar poslej, četudi bom dremal toddoli, mazale čarovnice z ježevo kožo po obrazu. Hencaj, da me ne bodo več, pravim! Hm, pa ne bo tako, kakor so gospod rekli, da se mi bo še opletalo, ker imam preveč vere . . .“

Zdaj si zmenca zaspani mlinar Tomaž oči, in ko jih odpre, za Boga, kaj zagleda v svoje začudenje: osla nikjer; namesto njega pa vleče čestiti pater kapucin voz dalje! . . . Kakor bi ga s kropom polil, ga popari, da mu kar beseda zastane v grlu in ne ve, kaj bi storil. Kaj takega se mu — kajpak — še ni pripetilo živ dan ne. Vzdigne roko, da bi se popraskal za ušesi, a roka mu omahne; hoče izpregovoriti, a besede ne spravi z jezika. „Zdaj se mi opleta, ker devam vero na čarovnice,“ mu je govorila duša. V strahu je bil, da še nikoli v takem! In iz tega strahu, iz te zadrege ga reši prijazni pater kapucin, kakor je mislil Tomaž, da je, ki ustavi zdaj voz ter ga nagovori prekanjeno: „Nič se ne boj, dobri mlinar Tomaž! Povedati ti moram, kar se je bilo pravkar dogodilo in čemur se ti tako čudiš.“

Ko je zaslišal Tomaž človeške glasove, se je nekoliko umiril. Obrisal si je silni pot, ki mu je lil kar curkoma s čela, ter izustil s tresočim glasom in jecljaje te-le besede: „Čestiti gospod pater, povejte, ali sanjam ali bdim?“

„Ah, umiri se, dobri moj prijatelj!“ je dejal usmiljeno kapucin. „Saj veš, da zdaj bdiš in se pelješ v dolino, v mlin. Pa poslušaj me! Vedeti moraš, kar se je bilo zgodilo, ko si ti spal.“

Mlinar Tomaž, ki še ni mogel svojim očem verjeti, je stopil zdaj z voza ter poljubil patru roko, rekoč: „Zdaj vidim, da ne stoji pred meno j duh, ampak človek iz mesa in krvi.“

„Da, tako je! Jaz kapucin, pater Celestin, sem človek iz mesa in krvi. Pa niso še minile tri minute, ko sem bil jaz — pater Celestin — tvoj osel . . .“

Tomaž se je prijel za glavo: „Za Boga, kaj slišim! To vendar ne more biti resnica!“

(Konec.)

Družba sv. Cirila in Metoda.

Prizor v enem dejanju.

Sestavil *Polenčan*.

Godi se v najvišjem razredu dekliške ljudske šole. Učenke imajo zaprte knjige na klopi.

OSEBE:

Gospodična **Tilka**, učiteljica; **Albina**, **Dorica**, **Mimika** in **Zofka**, učenke.

Še druge učenke.

Albina (drži roko kvišku): Prosim, gospodična! (Na dano znamenje vstane.) Zadnjič ste rekli, da vas smemo vprašati, če česa ne razumemo. — Danes sem videla v listu, ki ga dobiva oče, na mnogih mestih zapisano: Družba sv. Cirila in Metoda. Prosim, povejte nam kaj o tej družbi.

Dorica (sedé): Prosim, gospodična, povejte. Tudi me druge bi rade kaj vedele o nji.

Gdč. **Tilka** (vstane izza mize): Tako! O družbi sv. Cirila in Metoda bi rade kaj vedele?

Vse: Prosimo!

Gdč. **Tilka**: Naj bo. Poslušajte in si zapomnite, kar vam povem. — Vsem slovenskim otrokom se ne godi tako dobro kakor vam. Daleč naokolo nimajo nikjer šole in zato ostanejo nevedni, zakaj starši se ne morejo toliko pečati z njimi kakor učitelji. Pametni rodoljubi so sklenili ustanoviti družbo, ki ima namen s prispevki zavednih Slovencev ustanavljati in vzdrževati šole v takih krajih, da ne ostanejo tam otroci brez uka. To družbo so posvetili slovanskima apostoloma sv. Cirilu in Metodu. Družba pobira prispevke najbolj v denarju. Mnogo Slovencev ji pošlje vsak mesec nekaj kron v prispevek. — V nekaterih trgovinah in krčmah so tudi nabiralniki, kjer se z malimi prispevki množi denar in se slednjič pošlje družbi, ki ima svoj sedež v Ljubljani. Na teh nabiralnikih je napisano: Mal položi dar domu na altar.

Mimika (vzdigne roko): Pri nas ga imamo.

Gdč. **Tilka**: Saj res; moraš ga prinesiti prihodnjič v šolo, da ga vidimo. — Družba prodaja tudi užigalice, ki ste jih gotovo že vse videle, saj se, hvala Bogu, pri nas samo te prodajajo. Tudi tu imam eno škatlico in vam jo lahko pokažem. (Gre pogledat v miznico in jo pokaže dekletom.) — Nadalje prodaja družba tudi takozvani narodni kolek, ki stane vsak 2 vinarja. Tega bi moral vsak Slovenec prilepiti na pismo, ki ga hoče oddati na pošto; s tem bi daroval samo dva vinarja, kar bi nanese skupaj pač veliko denarja; toda te svoje dolžnosti ne izpolni niti četrтина Slovencev. Da boste vedele, kakšen je narodni kolek, vam ga pokažem. (Seže v majhno knjižico, ki leži na mizi, in pokaže narodni kolek.)

Zofka (vzdigne roko in na znamenje vstane): Na zadnji veselici sem jaz take znamke prodajala; vedela pa nisem, zakaj so. Gospod zdravnik jih je kupil kar petsto skupaj.

Gdč. Tilka: Tako storijo oni, ki se zavedajo svoje dolžnosti kot Slovenci. — Pa družba ne pobira samo denarja, temveč tudi druge stvari, ki jih lahko žrtvuje vsak Slovenec, ne da bi pri tem trpel kakršnokoli škodo. Tako na primer nabira tudi že rabljene znamke. To lahko storite tudi ve. Doma imate gotovo mnogo došlih pisem. Od teh odtrgajte — seveda z očetovim dovoljenjem, da ne napravite kakšne škode — znamke ter jih prinesite v šolo in jih oddajte Zofki; ta jih bo nato izročila meni in koncem leta jih pošljem jaz v Ljubljano. Pa tudi še nekaj enakovrednega za nas nabira družba sv. Cirila in Metoda. Ker ste ve vse sladkosnede, gotovo veste, da je čokolada zavita v nek svetel papir. Vsaka izmed vas lahko odstopi družbi ta papirček, in čokolada vam bo boljše teknila, zakaj imele boste zavest, da ste izpolnile svojo dolžnost. Tudi te papirčke oddajte Zofki.

Zofka: Jaz ga imam doma že cel kup. Nabirala sem ga že dlje časa, ker mi je všeč.

Gdč. Tilka: Tudi tega prinesi in lahko začnemo takoj.

(Zunaj se začuje šolski zvonec.)

Gdč. Tilka: Tako hitro preteče čas, kadar govori učiteljica učenkam v srce. Upam, da ta ura ni izgubljena. Ve veste sedaj nekaj o družbi in me vse jo hočemo podpirati. Deklice, na delo!

Albina: V imenu celega razreda vas zahvaljujem, da ste bili tako dobri in nas poučili o družbi sv. Cirila in Metoda.

Vse: Hvala.

Gdč. Tilka: Torej naprej! Narod brez šol je narod brez bodočnosti.

(Zastor pade.)

Vrtnar.

*Vsejal je loko seme
široko in debelo,
ki kmalu v srčno radost
mu kliti je začelo.*

*„Vijolica bo zrasla
zelena in visoka,
da cvet se bo dotikal
nebeškega oboka!“*

*A zdaj — poglej ga spaka!
Kje je vijola tista?
Ni je . . . Le buča plazi
po tleh se trdolisti.*

Fr. Kolednik.

Mladi fizik.

Piše J. N.

VIII.

riž je križ, če ima človek opraviti z vojaki, posebno če so tako mladi kakor je naš Janko. Povsod hočejo pokazati, da so od vseh najbolj pogumni, seveda tudi tam, kjer ni treba. Janko se je sicer odpovedal vojaščini, ne pa vojaški vzgoji, ker tega ne more kar tako napraviti.

„Ne idi z roko preblizu isker,“ sem ga svaril, „se ti utegne kaj slabega pripetiti!“ Kaj mislite, da me je hotel slušati? Kaj še, smejal se je, češ: Še v velik plamen sem vtaknil za hip roko in se mi ni ničesar pripetilo, kaj se mi more tukaj zgoditi pri tem plamenčku, ki ni večji od večne luči v cerkvi. In približal je roko, da je iskra skočila nanjo. Sedaj bi bili morali videti junaka, sedaj! Zakričal je in odskočil, kakor bi ga gad pičil. Prijel se je za roko in jo v strahu previdno otipal, misleč, da se mu je zlomila.

„Vidiš, vidiš,“ mu je rekel Slavko kakor kak izkušen mož, „kdor ne uboga, ga tepe nadloga. Pogum velja tam, kjer človek z njim lahko kaj doseže. Sicer si tudi ti nekaj dosegel, česar pa nisi želel.“

„Mislim, da si boš ta učinek elektrike dobro zapomnil,“ sem posegel vmes. „Da ga boš znal celo imenovati, ti povem, da ga učenjaki imenujejo fiziološki učinek. Ako bi bil počakal, bi te prepričal o tem učinku na bolj prijeten način. Glej, krogli, ki skakajo med njima iskre, hočem tako premakniti, da se skoraj dotikata. Le bližje pridi.“

Obotavlja se, se je približal z rokami, sklenjenimi na hrbtu.

„Ne boj se nič, primi z eno roko to verižico, z drugo pa ono.“ Komaj sem ga pripravil, da je prijel. Ko sem hotel zagnati stroj, se je tako zbal, da je verižico izpustil in skočil na stran.

„Je že tako, osel gre samo enkrat na led,“ ga je Slavko hudomušno podražil in je prijel sam za verižici. Gonil sem stroj. Med kroglama so skakale najprej majhne iskre, ko sem pa povečal razdaljo kroglic, so postajale tudi iskre večje in večje. V začetku ni čutil Slavko skoraj ničesar, pozneje pa se je kar na rokah videlo, kako dobiva vedno močnejše sunke. Ko so se mu zdeli ti že premočni, je izpustil verižici. Razloživši, da je moč sunka odvisna od veličine isker, je tudi Janko poizkusil. Za Slavkota sicer niso bili taki sunki nič novega, ker jih je že večkrat dobil pri svojih poizkusih, ko mu je skočila kaka iskra na roko; čudno se mu je zdelo le to, da jih je dobil po teh verižicah.

„Kako je pa to?“ me je vprašal. „Mislim sem, da so te verižice le zaradi lepšega.“

„O ne! Pri takih strojih boš redkokdaj našel kak del, ki bi bil le zaradi lepšega, in še tiste dele, ki so neobhodno potrebni, izkuša mehanik tako sestaviti, da služijo raznim namenom. Glej ti stojali! Tebi se zdi, da sta le nositeljski palici, ki so na njih pritrjene kroglice in glavniki, pa se motiš. Pazi sedaj na iskre. Ali jih vidiš, kako hitro se vrstijo zaporedoma; tudi njih vijoličasto barvo si zapomni. Take so iskre, ker se verižici ne dotikata; kakor hitro jih pa spravim v dotiko, postanejo iskre drugačne: bolj svetle so, zato pa bolj redke. Sedaj hočem konec ene verižice postaviti prav blizu konca druge. Vidiš, kadar skoči iskra med kroglama, skoči tudi med koncema verižic. Kar te je prej suvalo, ko si držal verižici, je bila tedaj tudi električna. Da boš pa razumel vse te prikazni, si dobro oglej to stojalo. Nič drugega ni kot dolg cilindrični steklen kozarec, ki je v notranjem in zunanjem spodnjem delu prevlečen s štaniolom. Skozi pokrov iz trdega gumija je pa vtaknjena kovinska palica, ki se dotika notranje štaniolove obloge. To je vse. Ako spravimo po palici na notranjo oblogo, recimo, pozitivno električno, postane zunanja obloga negativno električna. Ti dve elektriki se tako privlačujeta, da se njih vpliv nazunaj precej zmanjša. Zaraditega je mogoče spraviti še več pozitivne elektrike na notranjo oblogo, kot bi je sicer mogli. Taka priprava nam služi tedaj za zgoščevanje elektrike, za povečanje njenih učinkov. Drugo stojalo je napravljeno ravno tako. Ker so bili učinki teh priprav odkriti slučajno v Leidenu, se imenujejo te priprave Leidenske steklenice. Naši stojali sta tedaj Leidenski steklenici. S tem si spoznal nov del stroja in lahko razvidiš, da ne teče vsa električna, ki pride od plošč skozi glavnik na palico, na kroglo, temveč da gre večji del v notranjo oblogo steklenice, kjer se nakopiči do gotove množine. Ko je ta množina dosežena v obeh steklenicah, tedaj se krogli in steklenici izprožita v krasni svetli iskri. Razume se, da se zbira v eni steklenici pozitivna, v drugi pa negativna električna, zunanji oblogi pa postaneta vedno nasprotno električni. Ako zvežemo ti zunanji oblogi z verižicami elektrovodno med seboj, se elektriki združita, pa šele tedaj, ko se izprožita elektriki notranjih oblog. Ko se pojavi tedaj iskra med kroglama, se pojavi tudi med verižicama, kar smo že videli.“ — Za Janka je bilo to vse tuje. Poslušal je, a razumeti ni mogel ničesar, kar je naravno, ker ni bil tako

posvečen v te stvari kakor Slavko. — „Veste kaj?“ se oglasi naenkrat Slavko. „Dajmo kaznovati z električnimi udarci naše neverne Tomaže!“

„Kaj bi jih rad povabil gor?“

„Da, nekateri so že rekli, da bi radi videli. Da pa ne bo nobenega sovraštva med nami, povabimo vse.“

„Dobro, dobro,“ mu rečem „da bodo zraven kazni tudi lep užitek imeli, hočem pripraviti za prihodnjič nekatere poizkuse, ki so tudi zate novi.“

(Dalje.)

Posetiti travnike moram...

*Posetiti travnike moram,
kjer trgal jaz rožni sem cvet.
Da, preden ločiti se moram,
posetim jaz zadnjič jih spet.*

*Posetiti moram potoček,
kjer kopal, umival sem se.
In sredi potoka otoček,
odkoder sem gledal v vodé.*

*Posetiti moram studenček,
po logu zelenem vijoč,
kjer spletal s tovariši venček,
vesele sem pesmi pojoč.*

*Naposled še v gozdič veseli
napotiti moram tja se,
kjer kosi in slavci so peli...
Ah, vas zapustiti mi je!*

*Odcveli so travniki meni,
odcvele so trate krasné;
potoček odtekel je meni,
utihnilo petje zamé.*

Zagorski.

▷ Regiment po cesti gre ◁

Mali postopač.

Slika izpod Karpatov. Spisala Josipina Füllerowna.

«Bo je bilo na zapadu spodaj žoltoblede, zgoraj pa rožnato, a na njega tleh so se črneli vrhovi temnih smrek.

Ta svetloba vendar, prelivajoč se na zlato in na rjasto, ni napovedovala lepega vremena. Hipoma se rožnata barva začne prelivati v zlato, kakor da gori na obzorju.

Namerim svoje korake proti šoli.

Z mosta je bil odprt mičen razgled na livado in na poleh nje tekočo reko. Nekoliko dalje stran je bilo moči videti skale in gore — bil je to kamenolom. Sadniki in vrtovi ob vasi, obkoljeni z nasipi iz kamena, so izgledali slično nekakšnim trdnjavam.

Stopim v šolo. Ravnokar se vrši zapisovanje otrok. Za mizo sedita ruski župnik in šolski ravnatelj v črni suknji. Solska soba je napolnjena z otroki, z njih očeti in materami.

Sedem poleg gospoda župnika. Ravnokar so rešetovali zadevo, ali vzamejo v šolo sirotka Trofima ali ne.

„Ali ga naj zapišem ali ne?“ vpraša ravnatelj kmete, „takšnega oguljenca šola ne more sprejeti.“

„A kdo ga bo pošiljal?“ odvrnejo svetniki.

„Nu, ali je vendarle škoda otroka, ker šteje že sedem let.“

„Ha, ko pa vendar ne bo iz njega nikdar ničesar. To je postopač, ki se potepa od hiše do hiše; pravi, da hoče požigati. A pri tem siromak še nima ni srajce niti črevljev in kadar dobi kje kako obleko, pa jo vrže v reko.“

Nekje v kotu se je oglasil drugi glas, pomilujoč otroka: „Takšen siromak je, nihče ne ve, kako je prebil zimo. Bil je takšen mrz, a on bos; spal je večkrat v pasjaku. Otroci ga sujejo; razrezali so mu usta z nožem, razbili mu glavo...“

„Čemu ga kdo ne vzame k sebi?“

„Ker pa noče siromak ostati pri nikomer.“

„Nemara ga pretepavajo!“

„To je gotovo, ker noče delati.“

„Njega ne vzame nihče, naj se poteplje.“

„Naj se poteplje!“ so pritrdili drugi, in pri tem je ostalo.

Dogodba tega malega postopača me je močno ganila in vprašajoč po bližjih podrobnostih, sem pozvedela, da je ta fant sirotek. Mati njegova, ležeča v vročinski bolezni, je nakrat vstala, oblekla kožuh in škornje ter nekje izginila.

Iskali so jo, toda brez uspeha.

Spomladi so ribiči, ki so vrgli mrežo za ribe v vodo, izvlekli ven Trofimovo mater.

Ostal je sirotek ter se klatil od hiše do hiše. Tepli so ga in ga zasramovali . . .

Nekoč se je prikazal Trofim pred okni mojega razreda. Ukažem ga poklicati. Predstavljal sem si ga kot človeka z razbojniškim licem; narod ga je predstavljal kot požigalca, toda doživela sem prijetno razočaranje.

Ko sem ga zagledala od blizu, sem začutila pomilovanje do otroka. Eno pest si je tiščal na usta, drugo pa na oči. Otroci so se mu smejali in mu klicali: „Bedasti Trofim!“

Pokaram jih zaradi tega.

Ogledala sem otroka: izraz lica je bil dobrotljiv; iz lepih oči mu je gledalo vse dobro, fant je bil dobro razvit.

Vprašam ga, čemu je tako umazan? Odgovori mi, da nima nikogar, ki bi mu opral srajco. Povem mu par toplih besed ter ga posadim v klop. Nato izpregovorim tudi otrokom na srce. Prijazne besede so vplivale na njih duše slično solnčnim žarkom na rastline. Otroci so me razumeli: ta mu je podal tablico, drugi kamenček. Jamem ga učiti pisati.

Smejale se je ter časih globoko vzdihnil. Po šoli je odšel za menoj. Žal mi je bilo ga zapoditi, toda kaj početi z njim?

Prijela sem ga za roko ter ga hotela pospremiti k sorodnikom. Toda on me je, jokaje se, držal za suknjo in klical, da ga bodo topli. Zaradi tega odidem z njim k učitelju. Ta mu je dal obleko svojega sina in njegova žena nekoliko sira in krompirja.

Vrnila sem se z njim domov.

Spotoma me je Trofim hotel pogostiti s sirom, ki si ga je bil pritrgal od ust. Od tega trenutka me ni hotel zapustiti, in ko sem kam odšla, se je jokal za menoj.

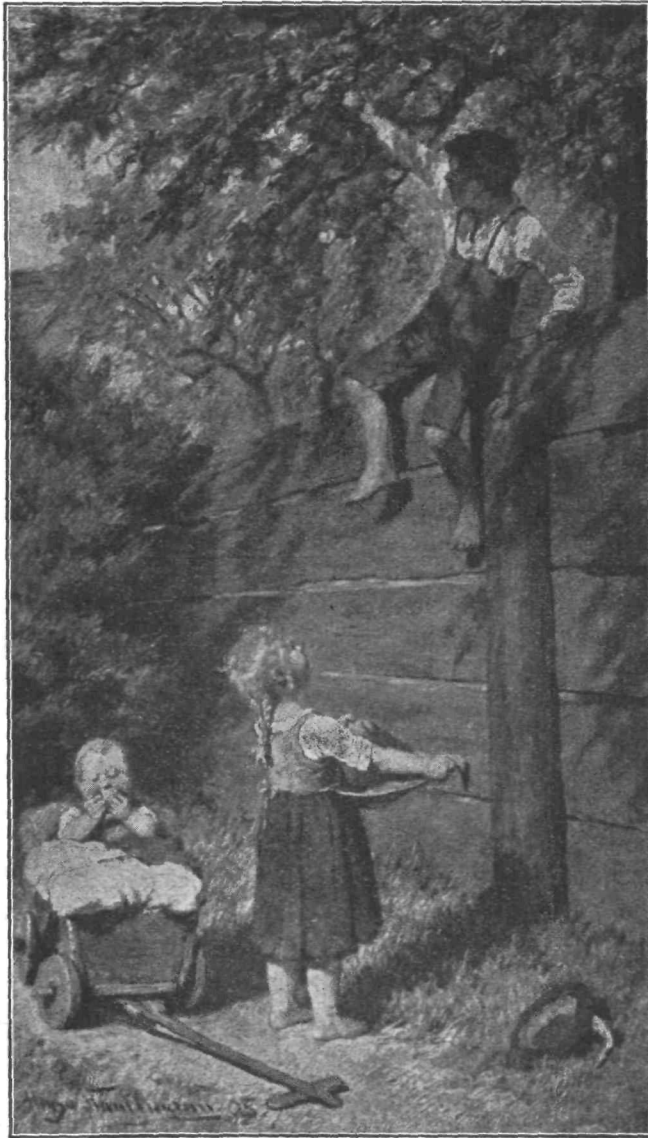
Za par mesecev pozneje sem hudo zbolela. Nezavedno so me odpeljali k moji rodovini. Ko se mi je vrnilo zdravje, že nisem videla več one vasi niti ubogega Trofima.

Danes, čez nekoliko let, ko mi prihaja v spomin ta trenutek iz mojega življenja, izražam večkrat pobožno željo, naj bi dal Bog, da bi žadela srečko, da bi s tem mogla reševati Trofime. Kadarkoli vidim v vasi sirot, tudi ne preneham s pozivi, ki zahtevajo, naj roditelji pošiljajo otroke v šolo, kar pa ima to posledico, da mi mačehe in očmi ali varuhi, ki se jim nalaga kazen zaradi njih nemarnosti, voščijo sto zlodjev ter mi groze, da me ponoči pobijejo na smrt.

Ali se je potem moči čuditi, da iz Trofimov zrastejo požigalci ali druge vrste izvržki človeške družbe, ker jih ta v njih detinstvu pripravlja ob varstvo in izpostavlja igrači usode?! . . .

Ne zanemarjajmo vzgoje otrok, ker samo ona jih more spraviti na pravo pot! Sirote, obkoljene z varstvom, ne krenejo s prave poti ter se ne dajo zvabiti k zlu. Takrat se svet zjasni od poštenja kakor nebo od solnca . . .

— Dolgi prsti —

— Dolga roka —

Jurčkov kos.

Spisal Jože.

Jurček je imel veliko veselje s svojim ptičem. Kadarkoli je prišel k njemu sosedov Tonček, vedno ga je dobil pri njem.

Bil je to črni kos, ki mu ga je prinesel striček še negodnega iz gnezda.

Z veliko vnemo se je poprijel Jurček pitanja ptiča. Nabiral mu je marljivo mravljinčjih jajec, časih, ko teh ni imel, pa mu je dajal tudi z vodo zamesene koruzne moke.

Veselo se je smehljajal in plesal okolo gajbice, ki je v nji čepel njegov črni jetnik. Potem je odprl vratca, vzela tri ali štiri jajčeca v roko in jih vsul ptiču v kljun, ki jih je slastno pogoltnil. To je ponovil kake štirikrat. Potem je pomočil še prst v skudelico vode in mu jo kanil v kljunček.

In zopet je vesel poskočil, ko je videl kosa, kako nestrpljivo prhuta s perutnicami, kakor bi ga še prosil. Pa mu ni hotel več dati, ker mu je stric naročil, da ne sme.

Tako je zaprl zopet vratca in obesil gajbico nazaj na steno, nato pa odšel nabirat jajčec.

Vendar ptič ni bil vedno tako pri volji. Debelo ga je gledal, ko mu je časih ponujal jajčec, in kljuna kar ni hotel odpreti. Takrat pa se ga je naš Jurček skoraj bal. Zdelo se mu je, kakor da mu ptič očita, ker mu krati ljubo svobodo in ga zapira v tesno ptičnico. Skoro se mu je že zasmilil ubožec in kmalu bi mu odprl kletko. Tu se pa spomni, kako bi mu bilo dolgčas po črnem tovarišu, ki se ga je tako privadil! In zopet se je premislil pa hitro zbežal, da bi ne videl teh črnih, očitajočih oči . . .

Ko se je vrnil, je bil tudi ptič navadno že drugačne volje. Prijazno ga je gledal kot kdaj prej in hvaležno začrčal, ko mu je vsul drobnih jajčec v voščeni kljunček . . .

Pred kratkim pa mu je poginil ljubljene ptiček. Zvila ga je podagra.

Vesela je prisopela Jurček zjutraj po stopnicah navzgor, da bi ga zopet nakrmil. Pa mislite si njegov strah, ko ga je zagledal, vijočega se na tleh kletke!

Naglas je zajokal, potem pa se spustil k očetu, če bi mu vedel kaj pomoči. Ko se pa vrne, je bil kos že mrtev.

Ves dan ga niso mogli potolažiti, tako mu je bilo hudo za ubogim ptičkom. Skoro ničesar ni jedel, zaprl se je v svojo sobico k mrtvecu pa jokal . . . Pomiril se je šele, ko mu je stric obljubil, da mu prinese drugega . . .

Danes pa ima Jurček že zopet tovariša — brata prejšnjega, ki ga je stric izpatal. Popolnoma je podoben prejšnjemu, in Jurček je že skoro pozabil, da je to drugi, ne pa oni, ki ga je sam pital. Skrbno pazi nanj in

sedeva zopet cele dneve pri njem ter se pogovarja z njim. In zdi se mu, da ga ptič razume, ker časih zacvrči kakor bi mu odgovarjal. Nežno pogladi krotko živalco po mali, črni glavic, si jo rahlo pritisne na mehka, rdeča in polna usteca in jo hvaležno poljublja.

Tako minevajo dnevi obema prijateljema . . .

Starček in ptica.

Starček:

*Ej, ptica lahkokrila,
poj pesemco lepó
o dneh, ki so minuli,
da sam ne vem, kako! —*

Ptica:

*O dneh, ki so minuli
zapijem naj glasno? . . .
O dneh, ki so minuli,
da sam ne veš, kako? . . .
Čuj, starček, pomlad vrne
se vsako leto spet,
nikdar pa se ne vrne
pomlad nam mladih let.*

*O nji le še spomini
nam jasno govore,
spomini, ki na večer
najrajši ožive.*

*Če je bila nam lepa,
spomini so lepi;
če pa ni bila lepa,
spomini so grenki! —*

* * *

*Zamislil se je starček,
mehko se nasmejaj.
Spomin izza mladosti,
mu v duši lep je vstal.*

Janko Polák.

Spomini.

Ah, lepi časi, kje ste vi
minulih mojih mladih dni,
ko po vrtovih sem skakljal
in nežen deček se igral?

Ah, lepi časi, kje ste vi
minulih mojih mladih dni,
ko se po gozdih šetal sem,
cvetice v vence spletal sem?

Ah, lepi časi, kje ste vi
minulih mojih mladih dni,
ko se s tovariši začel
učiti v šoli sem vesel?

Ah, lepi časi, kje ste vi
minulih mojih mladih dni,
ko za nikakršno gorje
ni moje vedelo srce?

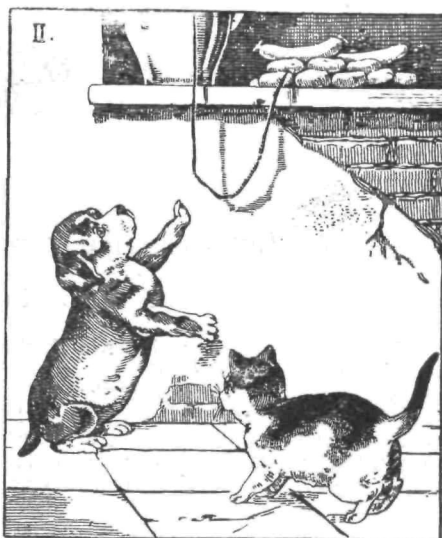
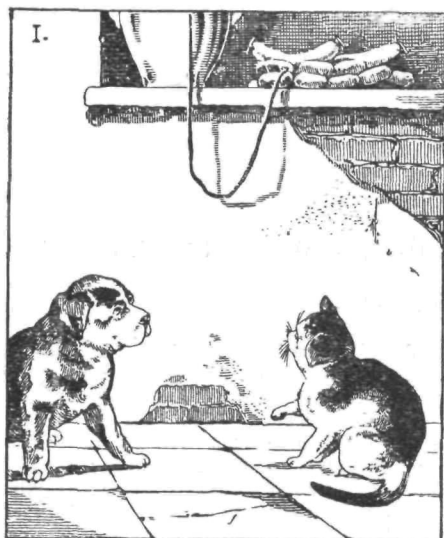
Veselja polni časi vi,
za vami se oko solzi;
zaman vas kličem zdaj nazaj —
izgubljen je detinstva raj.

Stanko Bogdanov.

Kdor išče — najde!

Besedna naloga.

Priobčila *M. J. G.*

a	a	a	č
č	e	e	l
l	l	o	o
o	o	r	s

Besede značijo :

1. reko,
2. ptiča,
3. del telesa,
4. rastlino.

Z leve na desno in od zgoraj dol so iste besede.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev zastavice v podobah v osmi številki.

Ni vse zlato, kar se sveti.

Prav so jo rešili: Marija in Danica Žnideršič, učenki v Il. Bistrici; Gvido Debelak, dijak v Trebnjem; Sabina Megličeva, učenka VI. razreda na Vrnskem; Nada Šlajmer, gimnazijalka v Ljubljani; Ciril Picek, dijak v Krškem; Bogomir Arko, učenec V. razreda v Ribnici; Zvonimir Trstenjak, gimnazijalec, Zlata in Ivica Trstenjak, učenki, vsi v Zagrebu, sedaj na letovišču na Humu; Ciril, Angelica, Vladimir in Tonček Porekar, učenci na Humu pri Ormožu; Sandka in Vida Samsa, Il. Bistrica; Milko Naglič in V. Gaertner, učenca v Ljubljani; Schweiger Dragotin, učenec III. razreda, Vida Schweiger, učenka II. razreda v Črnomlju; Ana in Ljudmila Laurič na Vrnskem; Radovan Jošt, učenec V. razreda v Celju; Minka, Slavka in Franček Zacherl v Ljutomeru; Anton Sivka, učenec IV. razreda pri Sv. Juriju ob juž. železnici; Slavko Kranjc, dijak, Sv. Barbara niže Maribora; Bogdan Kranjc, drugošolec v Ljubljani; Karel Weinhardt, učenec v Dornavi blizu Ptuja; Evgen Burdych, gimnazijec v Škofji Loki; Lea Potočnik, učenka v Ratečah pri Škofji Loki; Darinka Joštova, učenka v Celju.

Velečenjeni gospod Doropoljski!

Neke sobote popoldne je prinesla sestra iz šole lanski letnik „Zvončka“. Ko je povedala, kaj ima, sem jaz kar odprla njeno torbo in ji tiho vzela to knjigo. Kaj menite, kaj me je najbolj zanimalo? Pa kaj ugibati, povem Vam kar naravnost, da me je radovednost gnala pogledati najprej v Vaš kotiček. Nisem prej odložila knjige, dokler nisem prečitala vseh pisemc in Vaših prijaznih odgovorov.

Kmalu se je tudi v moji glavi začel porajati sklep, da bi se tudi jaz pismeno seznanila z Vami, spoštovani gospod Doropoljski! Zategadelj sem sklenila pisati Vam.

Obiskujem peti razred prvi oddelek ljudske šole v Rušah. Uči me gospod Davorin Lesjak. Letos mislim iti v Ljubljano v višjo dekliško šolo.

Učenci V. razreda smo naredili letos že dva daljša izleta; enega na bližnjo graščino Falo, enega pa v Maribor. Ko smo bili v Mariboru, smo v Narodnem domu na odru peli. Samo škoda, da nas nihče ni slišal.

Prosim, ali še sprejemate pravljice? Jaz sem si eno izmislila, pa ne vem, ali bi jo hoteli sprejeti, ker je precej dolga, Vam pa v „Zvončku“ primanjkuje prostora.

Prosim odgovora, pa jako dolgega. Ne zamerite, da Vas vprašam, zakaj ste postali nekaj časa sem z besedami v odgovorih tako skopi?

Da me boste blagohotno sprejeli v krog svojih malih dopisovalcev, se Vam priporoča

Micika Robnikova,
učenka V. razreda v Rušah.

Odgovor:

Ljuba Micika!

Dolgega odgovora si želiš! Hm! Kaj bi pa rekli drugi, ki tudi komaj čakajo, da pridejo njih pisma v moj kotiček?! To bi bili

hudi name, češ, Doropoljski meri z dvojno mero! Takega očitanja pa ne maram: vsem hočem biti enako pravičen. — Seveda še sprejemam pravljice. Kar pošlji jo! Če mi bo všeč, pa jo priobčim, saj „Zvončkovi“ bralci radi čitajo lepe pravljice. Pozdrav Tvojemu vrlemu gospodu učitelju!

*

Dragi gospod Doropoljski!

Velikokrat sem že čitala v „Zvončku“, da radi sprejemate otroška pisemca. Tudi jaz sem se predrznila Vam pisati nekaj vrstic. Dragi gospod Doropoljski! Jaz sem učenka III. razreda. V šolo hodim prav rada zaradi tega, ker imamo tako dobrega gospoda učitelja. Vsi ga imamo radi, vedno bi hodila v šolo. Rada bi videla, če bi mi odgovorili na to pisemce. Imam večji sestri Lojziko in Marijo in brata Ivana. En brat mi je pa že umrl. Ivan hodi tudi v šolo, vendar brati ne zna, zaradi tega hočem jaz namesto svojih sestric pisati, pa le zato, če mi boste hoteli odgovoriti. Drugič Vam pišem kaj več.

Srčno Vas pozdravlja

Josipina Mirtova
iz Dalc.

Odgovor:

Ljuba Josipina!

Kako pa je to, da hodi Tvoj bratec v šolo, pa ne zna brati? Ali nič ne pazi ali pa je še tako majhen, da ne ve, kolike važnosti je vse, kar se človek nauči. Kakor praviš sama, hodiš rada v šolo. Torej tudi veš, kako koristna je šola. Ali bi ne bilo dobro, ko bi sama vplivala na brata, da se naj malo potruji in nauči vsaj brati? Naučilo se je branja že tisoč in tisoč otrok, zakaj bi se ne tudi Tvoj brat? Le poizkusi!

*

Dragi gospod Doropoljski!

Jaz sem učenka II. razreda. V šolo hodim prav rada zaradi tega, ker imamo tako dobrega gospoda učitelja. Vsi ga imamo radi, vedno bi hodila v šolo. Rada bi videla, če bi odgovorili na to pisemce. Imam štiri mlajše sestre. Ena hodi v šolo, pa še ne zna prav pisati. Tri so pa majhne. Pišem Vam pa le zato, če mi boste hoteli odpisati. Drugič Vam hočem kaj več pisati.

Srčno Vas pozdravlja

Kristina Lekšetova
pri Sv. Duhu v Aplenku.

Odgovor:

Ljuba Kristina!

Tvoje pismo se glasi skoro tako kakor tisto Josipine Mirtove. Samo ta ima brata, ki ne zna brati, Ti pa sestrico, ki ne zna pisati. Torej velja zate prav to, kar sem odgovoril Tvoji prijateljici Mirtovi, saj je s pisanjem isto, kar z branjem. — Odgovarjam rad vsakomur, ki mi piše, tako tudi Tebi.

*

Predragi gosp. Doropoljski!

Dobili smo že šesto številko „Zvončka“¹⁾. Vidim, da Vam iz Vidma prav nobeden ne piše. Prosim, jaz sem že dvakrat pisal, pa nisem dobil nič odgovora. Vselej, kadar je prišel „Zvonček“, sem šel pogledat. Star sem 10 let in obiskujem našo petrazredno ljudsko šolo (IV. razred I. oddelek). Potem bom obiskoval meščansko šolo v Krškem. Rad bi bil trgovec. Z bratcem Jankom imava mlade zajčke. Sedem jih je. Pred šolo imamo sadna drevesa in grede za cvetice. Binkoštna počitnice so bile vesele. V šoli se učimo veronauka, pisanja, čitanja, računanja, petja in telovadbe. Najbolj me veseli pisanje, čitanje, petje in telovadba.

Sprejmite moje drobno pisemce.

Pozdrave Vam pošilja vdani

Albin Knapič,
nadučiteljev sin.

Odgovor:

Ljubi Albin!

Najbrž nisi prav napisal naslova, sicer bi prejel Tvoji pismi in bi Ti tudi odgovoril. Prihodnjič torej: natančnost v naslovu! — Tudi trgovski stan je lep stan. Zato je prav, da Te veseli čitanje in pisanje. Pa tudi z računstvom se moraš sprijazniti, zakaj trgovec ne more izhajati brez računstva. Tudi petje in telovadba sta koristni: prvo blaži srce, drugo krepi telo. Človek pa je srečen in zadovoljen, kadar je zdrav na duši in telesu.

*

¹⁾ Sedaj že deveto!

Ljubi gospod Doropoljski!

Že dolgo časa nosim željo v svojem srcu, da bi se tudi jaz smela pisмено pogovarjati z Vami. A zdaj se mi je izpolnila ta želja. Hodim v četrti razred ljudske šole. V izprijčuvalu sem imela vse eno, samo v pisanju dve. Prosim, gospod Doropoljski, povejte mi, ali res tako grdo pišem, da ne zaslužim ene? Eno leto bom še doma, potem pojdem v Ljubljano. Vljudno Vas prosim, priobčite odgovor v prihodnji številki „Zvončka“.

Prestrčno Vas pozdravlja

Pepca Debelakova,
nadučiteljeva hčerka, učenka IV. razr. II. odd.
v Šmartnem pri Litiji.

Odgovor:

Ljuba Pepca!

No, Tvoja pisava res ni kdove kako lepa. Videl sem že več lepših. Mislim pa, da bi si tudi v pisanju lahko prisluzila eno, ako bi se malo bolj potrudila. Ako si v vseh predmetih tako izurjena, ali bi ne mogla biti tudi v pisanju? Le poizkusi! Treba je le dobre volje in vztrajnosti, pa pojde!

*

Blagorodni gospod Doropoljski!

Že zopet je moje pisemce tu! Kajne, da boste rekli: Ta mala porednica mi vedno piše! No, pa saj vem, da z veseljem sprejemljete takšna pisemca. Naj vam natančno povem, kam hodim v šolo. Obiskujem samostansko šolo D. N. D. Čestite sestre so jako prijazne in dobre, vse imam rada, najrajša pa čestito sestro Andrejo. Z veseljem poslušam njene nauke, ker vem, če bom pridna, bom potem tudi kaj znala. Jako se veselim počitnic, vendar bom večkrat obiskala č. sestro Andrejo med počitnicami. Kadar pridete v Ilirsko Bistrico, prosim, če bi me obiskali. — Z veseljem pitam tudi kunce in italijanske kokoši.

S spoštovanjem

Em a Žnideršičeva.

Odgovor:

Ljuba Ema!

Rad bi že prišel v Ilirsko Bistrico, da bi Te obiskal in videl Tvoje kunce in italijanske kokoši. Toda takšni ljudje, kakršen sem jaz, imajo tako malo časa, da jim je težko iti z doma. Kadar pa me dovede pot tja do Tvojega rojstnega kraja, bom gotovo potrkal na vrata in vprašal: „Kje pa imate porednico Emo?“

